

РЕЦЕНЗИЯ

относно дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор”, област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2. Психология, научна специалност: Педагогическа и възрастова психология

Автор на дисертационния труд: **Елефтерия Бизиу**

Тема на дисертационния труд: **„Характеристики на мотивацията на учителя“**

Научен ръководител: **доц. д-р Мария Мутафова**

Член на научното жури: **доц. д-р Русанка Петкова Манчева**, преподавател в катедра „Психология”, при ЮЗУ „Неофит Рилски” - Благоевград

Получени материали: автобиография, дисертация и автореферат

1. Структура на представената дисертация.

Предложеният за рецензиране дисертационен труд с автор Елефтерия Бизиу е в общ обем от 126 страници, разпределени класически в увод, три глави, заключение, приноси и приложение. Литературните източници включват 98 броя на кирилица, и латиница. Те представят мнение както на съвременни, така и на исторически доказали се автори в психологията, свързани с изследвания проблем за мотивацията при учителите.

2. Научна актуалност на разработения и изследван проблем в дисертацията

Идеите за мотивите и мотивацията на учителите е доста експлоатирана тема в педагогическата психология. От това доколко преподавателят възприема, оценява и дори обича своята професия, зависи нейното успешно изпълнение. Високо мотивираният учител се стреми към постигане на професионални успехи и стимулиране активността на своите ученици. Само успешният учител развива потенциала на учениците си и се стреми те също да бъдат такива.

3. Основни акценти в дисертацията, научна интерпретация на авторката, самостоятелни концепции

Класическото представяне на разработката в теоретична и изследователска част предлага обосновано идеите, които докторантката възприема и се стреми да ащити чрез проведено психологично изследване. Докторантката в глава първа обръща внимание на съдържанието на мотивацията, като психичен конструкт и обръща внимание върху значимостта и изпълнението на учителската професия. Мотивацията е не само необходима за реализиране на професията, но и повлиява цялостното поведение на личността. Анализът на структурата на мотивационната активност се разглежда през призмата на двата основни вида мотивация – вътрешна и външна.

Добрата теоретична подготовка, на докторантката, проличава в представянето на различни теории, свързани с разглеждания феномен. Логично същността им е разгледана в рамките на педагогическата психология, като се предлагат идеи както на гръцки автори, така и на такива от България и западните страни. Прави добро впечатление многообразието от автори, които запълват информационното поле. Така освен вътрешната и външна мотивация се предлагат: теория за споделяне на причините (Slavin, 2002); теория за самоефективността (Seifert, 2004); мотивите за преподаване. (Butler, 2007); нивото на удовлетвореност от работата и резултатите от нейното изпълнение. (De Jesus & Lens, 2005).

Учителят е отговорен за ефективността на учебния процес и носи лична отговорност за резултатите от преподаването, предлагани на всеки ученик, през курса на неговото обучение. Личността на учителя и управлението на комуникацията в класната стая играят жизненоважна роля за настроението и напредъка на децата и юношите в училище, а професионалното удовлетворение като един от най-значимите мотиви.

Научния интерес и чувствителност, на докторантката, към изследвания проблем се показва и от поставените проблемни зони пред учителската мотивация, включващи: икономически статус на учителите в Република Гърция, слаб интерес към учителската професия, липса на оптимизъм, висок професионален стрес, ограничена инициатива, личностна неудовлетвореност и др.

4. Съответствие на изследователската концепция с научните търсения на докторантката

Изследователските умения на докторантката проличават успешно в изследователската част на дисертацията. Нейната цел е изследване структурата на кариерната мотивация на учителите, работещи с деца със специални образователни потребности, чрез измерване на вътрешната и външната им мотивация. Конкретните цели са апробиране на „Въпросник за изследване мотивацията на учителите в специалните училища в Република Гърция“ и определяне ролята на пола и възрастта върху вътрешната и външна мотивация на учителите.

В изследването участват 120 учители, на възраст от 25 до 58 години, от тях 42 мъже и 78 жени. Те се изследват чрез мотивационната скала: от М.Мутафова (2018) включваща въпроси за вътрешната и външна мотивация на учители от Република България; типове кариерна мотивация (СМТ-Q), създадени от В. Джаноули и С. Стоянова (2014). За обработка и анализ на получените резултати е използвана група от статистически методи като: честотен анализ; описателна статистика; анализ на артикулите; факторен анализ; тест на Kruskal-Wallis H; анализ на дисперсията - Еднопосочен ANOVA; независими проби Т-тест; корелационен анализ.

5. Съответствие на избрания изследователски модел с получените резултати от психологичното изследване

Създаденият изследователски модел, в цялостността си, дава възможност да се потвърдят повдигнатите хипотези и да се направят заключения относно структурните характеристики на вътрешната и външна мотивация при изследваните лица. Получените резултати са прилежно онагледени, представени в таблици и графики. Анализът им е обективен, последователен и аналитичен. Важен за образователната система на гръцката страна е доказването, че по-голямата част от гръцките учители желаят да получават удоволствие от работата си и да се чувстват щастливи на работното си място, затова те поставят личния си живот преди работата, избягват допълнителна работа и харесват работа си, която им позволява достатъчно свободно време.

Малка част от изследваните лица - учители предпочитат стабилна работа и те приемат рутината в един и същи професионален ежедневен кръг. Правилата, редът и дисциплината, на работното място, ги карат да се чувстват добре и защитени. Тези учители не поемат рискове и намират иновациите и промените, в работата си, за

смущаващи. Също малка част от учителите предпочитат да се стремят към напредък в кариерата си. Доказва се че, повечето учители смятат за важно да харесват колегите си и да установят приятелски отношения с тях. Освен това повечето предпочитат чести промени и поемане на риск. Те започват нови задачи с ентузиазъм, чувстват се добре в непознати ситуации и имат многообразни интереси.

Резултатите показват, че всички изследвани лица, независимо от възрастта и училището, се стремят към социално одобрение. Почти половината от учителите са с висока мотивация за работа, а повечето показват средно ниво на вътрешна мотивация. Освен това повечето от учителите демонстрират средно ниво и на външна мотивация на работното място.

Повдигнатите хипотези са частично или изцяло потвърдени. Първата хипотеза - че има значима разлика във вътрешната и външната мотивация и видовете кариерна мотивация при мъжете и жените - учители се потвърждава частично. Мъжете демонстрират по-високо ниво на мотивация за работа от жените (нивото им е средно). Също така, мъжете показват и по-високи средни стойности на вътрешната мотивация от жените (но и двете групи показват средни нива на вътрешна мотивация), разликите по пол не са статистически значими.

Потвърдена е втората хипотеза, че има връзка между вътрешната и външната мотивация на учителите, работещи с деца със специални образователни потребности, като корелацията между вътрешна и външна мотивация е положителна с умерена степен на изразеност. Третата хипотеза е отхвърлена – не се доказва наличие на връзка между външната и вътрешната мотивация и типовете кариерна мотивация, според училището, в което учителите, работещи с деца със специални образователни потребности. Съществува статистическа разлика в мотивацията по скалата на „търсещи социалност“ между трите групи учители в зависимост от тяхната възраст. Тези от тях, които са в диапазона 37-45-години отдават по-голямо значение на своите колеги и се опитват по-усилено да установят приятелски отношения с колегите, отколкото учителите на възраст 25-36 години. Също така учителите на възраст 37-45 години придават по-голямо значение на своите колеги и се опитват по-усилено да установят приятелски отношения с тях, от 46-59-

годишните учители. Учителите, които се стремят към общуване с колегите си, са по-мотивирани да работят в училищна среда. Тези заключения са значими за оценка на позициите и очакванията на учителите в училищна среда в изследваните райони на Република Гърция.

6. Научни и приложни приноси на дисертационния труд

Проведено е интересно и същевременно задълбочено изследване на мотивационната структура на учители, работещи с деца със специфични образователни потребности. Предложените приноси са адаптивни към цялостната дисертационна разработка. Приемам предложението автореферат, който съответства на съдържанието на дисертационната разработка.

Заключение

След задълбоченото ми запознаване с така предложената дисертационна разработка на Елефтерия Бизиу на тема: „Характеристики на мотивацията на учителя“, както и впечатленията ми от теоретичните и изследователски компетенции на автора и, ми дават основание да я оценя положително. Предлагам на членовете на научното жури да присъдят, на нейния автор, образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.2.Психология, по Възрастова и педагогическа психология.

Рецензент:

/доц.д-р. Р.Манчева/

07.03.2020 г.